

Møteinnkalling

Utvalg: **Arbeidsutvalg for Midtre Nordland nasjonalparkstyre**
Møtested: Mail-møte
Dato: 11.04.2014
Tidspunkt: 10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 400 35630. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
AU 7/2014	Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark/ Saltfjellet landskapsvernområde - Søknad om dispensasjon fra verneforskriften i forbindelse med filmopptak - Bonne Pioche		2014/2471
AU 8/2014	Storlia naturreservat - Søknad om tillatelse til fangst av insekter - Helgeland Museum		2014/2180

Arkivsaksnr: 2014/2471-0

Saksbehandler: Ronny Skansen

Dato: 08.04.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Arbeidsutvalg for Midtre Nordland nasjonalparkstyre	7/2014	11.04.2014

Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark/ Saltfjellet landskapsvernområde - Søknad om dispensasjon fra verneforskriften i forbindelse med filmopptak - Bonne Pioche

Forslag til vedtak

Bonne Pioche gis med dette dispensasjon fra motorferdselsforbudet i Saltfjellet landskapsvernområde, jfr. kap. IV, punkt 8 i verneforskriften og Saltfjellet – Svartisen nasjonalpark, jfr. kap. IV, punkt 4.1 i verneforskriften til transport av personer og utstyr med skuter i anledning filmopptak til filmen «Morning Glory» Dispensasjonen gis med hjemmel i § 48 i naturmangfoldloven.

Dispensasjonene gis på følgende vilkår:

- Formålet er transport av utstyr og personell i forbindelse med filmopptak til filmen «Morning glory»
- All kjøring utenom angitt formål er forbudt.
- Hvis det er rein i området, skal det vises spesielt hensyn til denne.
- Forvaltningsmyndigheten skal motta rapport fra Fjelltjenesten etter oppdraget er utført.
- Dispensasjonen gjelder kjøring med 1 skuter 3 dager i perioden 22. april til og med 30. april 2014.
- Forvaltningsmyndigheten mottar kopi av den ferdigproduserte filmen.

Bakgrunn

Det franske filmselskapet Bonne Pioche ønsker å gjøre filmopptak i Saltfjellet til filmen «Morning Glory», jfr. vedlegg. Det er et ønske om å filme blant annet fjellrev og lemen i sitt naturlige miljø. Prosjektet og innholdet i filmen er diskutert og utarbeidet i samarbeid med Nina E. Eide, Norsk institutt for naturforskning. Opptakene er planlagt fra 22. april, og kun 3 dager er satt av til filmingen inne i verneområdet. Det er gjort avtale med oppsynet v/ Statskog Fjelltjenesten v/ Kristian Sivertsen som skal bistå med transport og råd i forhold til filmingen.

Grunnlaget for avgjørelsen

Saltfjellet – Svartisen nasjonalpark og Saltfjellet landskapsvernområde ble etablert ved kgl. res. av 8. september 1989.

Formålet med vernet av Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark er å bevare et vakkert og tilnærmet uberørt fjellområde med dets plante- og dyreliv og geologiske forekomster, der variasjonen i naturforholdene er særlig markert og verdifull.

Formålet med vernet av Saltfjellet landskapsvernområde er å bevare et egenartet og vakkert natur- og kulturlandskap. I tillegg skal nasjonalparken og landskapsvernområdet sammen med Gåsvatnan landskapsvernområde og Storlia naturreservat bidra til å bevare et sammenhengende naturområde som også inneholder mange samiske og andre kulturminner.

I utgangspunktet er det forbudt med all motorisert ferdsel innen Saltfjellet – Svartisen nasjonalpark og Saltfjellet landskapsvernområde, jf kap. IV, punkt 4.1 i verneforskriften for nasjonalparken og kap. IV, punkt 8 i verneforskriften for landskapsvernområdet.

Verneforskriftene har bestemmelser om hvilke tiltak forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til. Det er ikke åpnet for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorisert ferdsel til det formålet som det søkes om her. Det betyr at søknaden må vurderes i forhold til den generelle dispensasjonsbestemmelsen, naturmangfoldlovens § 48.

Etter § 48 i naturmangfoldloven kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Før eventuell tillatelse til motorferdsel gis skal transportbehovet vurderes mot mulige skader og ulemper og i forhold til et mål om å redusere motorferdselen til et minimum. Alternative transportmetoder og kombinerings av flere transportbehov skal også vurderes.

Søknaden skal også vurderes etter prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8 til 12.

Vurdering

Hovedformålet med vernet av Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og Saltfjellet landskapsvernområde er å bevare et stort, sammenhengende naturområde med store naturverdier og mange kulturminner. Motorferdsel er i utgangspunktet forbudt i verneområdet da dette kan ha negative effekter for verneverdiene gjennom forstyrrelse, slitasje og støy. Samtidig vet vi at ferdsel på snødekt mark i et begrenset tidsrom, vil ha liten innvirkning på vegetasjonen med hensyn til slitasje.

Mye av den planlagte filmingen skal foregå i hovedsak utenfor verneområdene. Det er imidlertid et ønske om å gjøre en del filming av fjellrev inn i verneområdene. Filmselskapet har leid Kristian Sivertsen v /Statskog Fjelltjenesten til å bistå arbeidet med transport og råd i forhold til aktuelle lokaliteter i 2-3 dager. Sivertsen har det daglige oppsynsansvaret i verneområdene og kjenner områdene svært godt. Vi har vært i dialog med oppsynet pr. telefon om saken og de er innforstått med at nødvendig hensyn til plante- og dyreliv samt reindrift skal ivaretas på en god måte. I all hovedsak vil filmingen skje i de østlige delene av nasjonalparken.

At filmselskapet vil bruke våre verneområder kan og være en fin mulighet til å fremme verneverdiene i nasjonalparken på en god måte. Så lenge de nødvendige hensyn til

verneverdiene blir ivaretatt under filmingen ser vi det omsøkte tiltak som en god reklame for nasjonalparken. Forvaltningsmyndigheten er trygg på at de nødvendige hensyn blir ivaretatt, blant annet ettersom naturoppsynet skal veilede og bidra med transporten i dette tilfelle.

Det er søkt for tidsperioden 22. april til 10. mai for totalt 3 dager. Sekretariatet mener det er naturlig at det gis tillatelse ut april og ikke helt frem til 10. mai. Dette av hensynet til plante- og dyreliv, samt reindriften.

Den omsøkte transporten er vurdert opp mot føre-var-prinsippet. Det foreslås derfor begrensinger på både mht. antall dager og en tidsramme. Med de vilkår som er satt vil snøscootertransport i dette omfanget ikke skade naturmangfoldet. Vi vurderer det heller ikke til at denne transporten sammen med annen lovlig motorisert ferdsel i området vil medføre for stor samlet belastning på økosystemet.

Vi vurderer omsøkte tiltak, med de forslag til begrensinger som er gitt, til ikke å være i strid med formålet med vernet av landskapsvernområdet og nasjonalparken, og mener derfor det kan gis dispensasjon.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljøverndepartementet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Saksopplysninger

Dispensasjon fra lov om motorferdsel i utmark må vurderes fra de aktuelle kommuner og tillatelse fra grunneier må innhentes.

Parter i saken:

Beiarn kommune		8110	Moldjord
Bodø kommune	Postboks 319	8001	Bodø
Bonne Pioche v/ Nina Eide			
Fylkesmannen i Nordland	Moloveien 10	8002	BODØ
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Naturvernforbundet i Nordland	Loftfjellveien 7	8602	Mo i Rana
Rana kommune	Postboks 173	8601	MO i RANA
Saltdal kommune	Kirkegt. 23	8250	Rognan
Statskog	Postboks 63 Sentrum	7801	NAMSOS
Statskog Fjelltjenesten avd. Fauske	Postboks 63 Sentrum	7801	NAMSOS

Vedlegg:

- 1 Application Saltfjellet Svartisen
- 2 Bonne Pioche_Présentation 20130403 light
- 3 MORNING LORY_SHORT SYNOPSIS

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

- Verneforskriften for Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark
- Verneforskriften for Saltfjellet landskapsvernområde
- Naturmangfoldloven

Midtre Nordland Nasjonalparkstyre
Moloveien 10,
8002 Bodø

**Søknad om dispensasjon for motorferdsel i utmark med snøscooter i forbindelse
filmopptak knyttet til filmen «Morning Glory» i Saltfjellet-Svartisen NP og Saltfjellet
LVO**

Vi, filmselskapet, Bonne Pioche søker med dette om nødvendige dispensasjoner for å kunne kjøre snøskuter i Saltfjellet-Svartisen NP og Saltfjellet LVO i forbindelse med filmopptak til filmen «Morning Glory» (se vedlegg). Der vi blant annet håper å kunne filme fjellrev i sitt naturlige miljø. Transport og arbeidet med filmingen vil bli gjennomført i tett samarbeid med Kristian Sivertsen, Statskog, som vi vil engasjere inntil 40 timer for å bistå prosjektet. Arbeidet vil bli gjennomført av Frédéric Febvre og en kameramann. Prosjektet og innholdet i filmen er eller også diskutert og utarbeidet i samarbeide med Nina E. Eide, NINA. Hun har anbefalt oss å jobbe i Saltfjellet, pga. sannsynlighetene for en smånagertopp i Nordland er høy sommeren 2014, og det er fjellrev der, samt at logistikken for adkomst til filming på fjellet er god. Vi vil til orientering også jobbe i Dunderlandsdalen hvor vi håper å kunne gjøre det meste av filmingen på lemen.

Opptakene er planlagt fra 22. april, og kun 3 dager er satt av til filmingen inne i verneområdet (hvor skuter vil være nødvendig). Det er imidlertid fint om dispensasjonen gis for perioden fram til 10. mai, så vi har litt å gå på om været skulle bli dårlig.

Vi er opptatt av hensynsfull ferdsel i vårt arbeid. Se vedlegg for presentasjon av Bonne Pioche med kort beskrivelse av tidligere gjennomførte filmprosjekter, og beskrivelse av selve filmen «Morning Glory»

Vi håper på kjapp avklaring på søknaden,

Med vennlig hilsen

Caroline Gaudet, Produksjonsassistent

Kopi : Statskog SF ved/Kari B Johansen Postboks, 63 Sentrum, 7801 Namsos, post@statskog.no

Independent audiovisual production company **BONNE PIOCHE** was founded by three partners, Yves Darondeau, Christophe Lioud and Emmanuel Priou, in 1993. Its area of activity and expertise spans audiovisual production for television (music videos, documentary series and one-off films) as well as feature-length cinema releases.

It aims to surprise audiences with original and innovative stories whose emotional depth transports them to a different place and time.

In 2003, **BONNE PIOCHE** embarked on an extraordinary cinematic adventure by bringing the life of emperor penguins in the icy wastes of Antarctica to the screen. The producers' audacity was rewarded by success in France, followed by an international release and awards from prestigious festivals. "**March of the Penguin**", which was directed by Luc Jacquet, won the Academy Award for Best Documentary Feature, triggering the development of the company.

Since 2004, **BONNE PIOCHE** has sought to diversify by incorporating activities that complement audiovisual production. It founded **BONNE PIOCHE MUSIC**, a publishing company that nurtures the talent of artists from various musical genres as well as producing and promoting original film scores.

In 2009, **BONNE PIOCHE** continued to grow and established the **BONNE PIOCHE PRODUCTIONS Group**. The aim was to streamline the various activities in structural terms by creating a holding company and subsidiary for each sector, enabling greater independence and better asset protection.

In this framework, the company regrouping all production activities except music publishing (cinema, television, postproduction and catalogue management) became a holding company with responsibility for managing **BONNE PIOCHE CINEMA**, **BONNE PIOCHE TELEVISION**, **BONNE PIOCHE MUSIC** and **BONNE PIOCHE INTERNATIONAL** (a New York-based company) in 2009. Using its subsidiaries and internal synergies, the group has prioritised the production of films with international distribution and funding.

In 2010, **BONNE PIOCHE** created the **BONNE PIOCHE FACTORY** label, which is controlled by the holding company and focused on the production and development of audiovisual projects for companies, institutions and local authorities. **BONNE PIOCHE FACTORY** is now eager to assist its clients with their internal and external communication strategy. The creation follows many requests from companies and the production of corporate films, notably for CARTIER, EDF and BOUYGTEL Sport.

The experience and creativity of the **BONNE PIOCHE PRODUCTIONS Group** have often been praised by the industry, as has the quality of its films. In 2005, **BONNE PIOCHE** received a special mention from the PROCIREP Best French Television Producer Award. In 2006 and 2007, it won two CESAR and a VICTOIRE DE LA MUSIQUE award and was included in REALSCREEN'S GLOBAL 100 list of the world's most influential independent production companies (2007 & 2013).

At the cinema, on television, in music, on stage or with companies, **BONNE PIOCHE** is constantly juggling demand, innovation and ambition to bring ever-more inquisitive audiences and clients the enjoyment and enrichment of new discoveries...

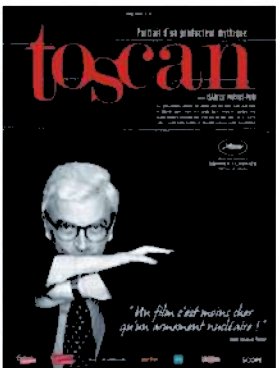
ONCE UPON A FOREST directed by **Luc Jacquet** (delivery : 2013, november 13th)
SYNOPSIS : For the first time, audiences will be able to watch a rainforest grow before their eyes. The film will draw on a vast fund of research and knowledge acquired throughout centuries: from the primeval forest's first growth to the development of the unique bond between plants and animals, no less than seven centuries will unfold as we watch. ONCE UPON A FOREST will guide viewers on an unprecedented journey into the depths of the tropical jungle...

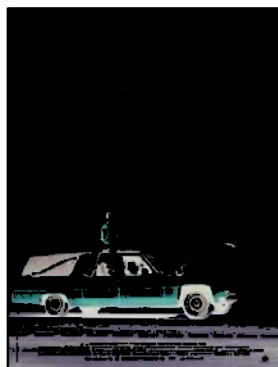
UNE CHANSON POUR MA MÈRE directed by **Joël Franka** (2013)
SYNOPSIS : C'est parce qu'ils adorent leur maman qui est très gravement malade, que les membres de cette famille décomposée décident de lui offrir le plus incroyable des cadeaux d'adieu : Dave, le chanteur, son idole, en personne ! Mais ce projet délirant est peut-être un peu trop ambitieux pour ces frères et soeurs qui croulent sous les non-dits et le silence depuis si longtemps. Leur amour pour leur mère et la force des liens familiaux retrouvée va leur donner le courage et la folie nécessaire pour atteindre leur but. Au grand désespoir de Dave, leur victime d'un soir...
CASTING : Patrick Timsit, Sylvie Testud, Dave, Guy Lecluyse, Fabrizio Rongione...
AWARDS :
 FESTIVAL INT. DU FILM DE COMÉDIE DE L'ALPE D'HUEZ 2013 : Official Selection
 FESTIVAL INT. DU FILM D'AMOUR DE MONS : Audience Award

PARLEZ-MOI DE VOUS directed by **Pierre Pinaud** (2012 - Prod. : Estrella - Coprod. : Bonne Pioche Cinema)
SYNOPSIS : At 40, Méлина, has the most famous voice in France. The radio presenter, who is devoted to her listeners, in real life is obnoxious and lives like an old maid. She starts to look for the mother she has never known and finds out that she lives within a large family in a rundown area, somewhere Méлина will have to spend time if she is to get close to her.
CASTING : Karin Viard, Nicolas Duvauchelle...
AWARDS : FILM FESTIVAL OF REUNION ISLAND : Best Movie & Best Actress in a Leading Role to Karin Viard

TOSCAN directed by **Isabelle Partiot-Pieri** (2010)
SYNOPSIS : Toscan... No need to introduce him to his "film family" that still sorely misses him eight years after his demise. From the very day he passed away, the idea was born to remember, secure and recapture the spark that had been snuffed out so abruptly.
AWARDS : FESTIVAL DE CANNES 2010, Cannes Classics : Official Selection
 COLCOA 2011 (Los Angeles) : Audience award
 FRENCH FILM FESTIVAL OF TEL AVIV 2011 : Official Selection

HOLLYWOOD, I'M SLEEPING OVER TONIGHT directed by **Antoine de Maximy** (2008)

SYNOPSIS : French TV host Antoine takes a roadtrip across the US, relying on the hospitality of strangers and recording his experiences with three cameras.

BOX OFFICE FRANCE : 251,000 admissions

AWARDS : CÉSAR 2009 (France) – Nominated for Best Documentary Feature
VIENNA FRANCOPHONE FILM FESTIVAL 2010 (Austria) – Official Selection

THE FOX AND THE CHILD directed by **Luc Jacquet** and starring Bertille Noël-Bruneau (2007)

SYNOPSIS : The moving story of the unlikely friendship between a fox and a young girl.

BOX OFFICE FRANCE : 2,505,000 admissions

AWARDS :

PRIX LUMIÈRES 2008 (France) – Bertille Noël-Bruneau nominated for Most Promising Actress

SYDNEY FESTIVAL 2010 (Australia) – Official Selection

BEING JACQUES CHIRAC directed by **Karl Zéro and Michel Royer** (2006)

SYNOPSIS : Highlights of forty years of archive footage featuring the former French President.

AWARDS :

CÉSAR 2006 (France) – Best Documentary Feature

VIRGINIA COMMONWEALTH UNIVERSITY FRENCH FILM FESTIVAL 2007 (USA) – Official Selection

MONTREAL FESTIVAL DU NOUVEAU CINÉMA 2006 (Canada) – Official Selection in the "Panorama International" category

BARCELONA POLITICAL FILM FESTIVAL 2006 (Spain) – Official Selection

FESTIVAL DU FILM POLITIQUE 2006 DE BARCELONE (Espagne) - Sélection Officielle

MARCH OF THE PENGUINS directed by **Luc Jacquet** (2005)

SYNOPSIS : The incredible life of the emperor penguins of Antarctica.

BOX OFFICE FRANCE : 2,050,000 admissions

BOX OFFICE WORLD : 28 million admissions

AWARDS (non-exhaustive list) :

OSCAR 2006 (USA) – Best Documentary Feature

CÉSAR 2006 (France) – Best Sound

VICTOIRES DE LA MUSIQUE 2006 (France) – Best Original Score

WILDSCREEN FESTIVAL 2006 (England) – Panda-in-the-Pocket Award

RUNNING WILD with Vincent Munier, by Laurent Joffrion (52' - 2012)

SYNOPSIS : Vincent Munier is a world-renowned photographer who explores desolate lands and vast open spaces in search of the fleeting and the wild. His work has always been driven by passion and adventure. Up here on the roof of Abyssinia lives a species of red-coated wolf, unique in the world and most endangered. Vincent Munier's single objective is to blend into the landscape and get close to these fabulous animals.

BROADCASTERS : France 2, TV5 Canada

PLAY by Manuel Herrero (90' - 2012)

WITH Luc Alphand, Gary Hunt, Raphaël Ibanez, Sergeï Bubka, Oscar Pistorius, Jonny Wilkinson, Zinedine Zidane...

SYNOPSIS : Play unfolds like an opera, combining dazzling high-definition sports scenes with high-quality images from recent archives, and drawing on the voices of the world's greatest champions interlaced with those of its most anonymous athletes. The film is a spectacular story of our diversity, but also of what binds us together.

BROADCASTER : Canal+

SLED DOG SOLDIERS by Marc Jampolsky (81' - 2011)

SYNOPSIS : August 1915 : two officers of the French Army embark on an incredible secret mission to smuggle four hundred and fifty sled dogs out of Alaska and Canada and bring them to Europe to saving the lives of thousands of French soldiers by guarding the mountainous Eastern Front from German invasion.

BROADCASTERS : ARTE, Radio Canada, RTBF

AWARDS (non-exhaustive list) : FIGRA 2012 (France) : Terre(s) d'Histoire category

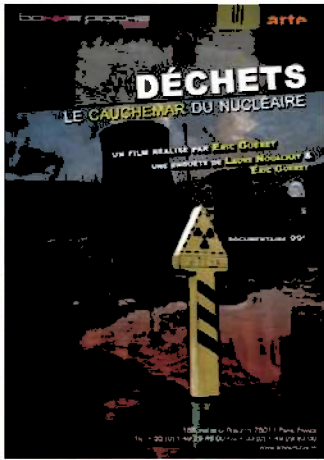
SAVED BY THE SEALS by Jérôme Bouvier (52', 2008)

SYNOPSIS : In trying to understand the behaviour of elephant seals, French scientists are rewriting what we know about the Southern Ocean...

BROADCASTERS : France 5, Planète, RTBF and PlanèteThalassa

AWARDS : ABBEVILLE BIRD AND NATURE FESTIVAL 2009 (France) – Conservation Prize

ANTIBES WORLD FESTIVAL OF UNDERWATER PICTURES 2008 (France) – Bronze Award

WASTE: THE NUCLEAR NIGHTMARE by Laure Noulhat and Eric Guéret (98', 2009)

SYNOPSIS : International investigation into the political, scientific and economic issues behind nuclear waste and the dangers of what has been dubbed the energy of the future.

BROADCASTERS : ARTE, Sundance Channel and RTBF

AWARDS (non-exhaustive list) : BANFF WORLD TELEVISION FESTIVAL 2010 (Canada) – Best Investigative and Current Affairs Programme

STAR AWARDS OF THE FRENCH CIVIL SOCIETY OF MULTIMEDIA AUTHORS (SCAM) 2010 (FRANCE) – Star Award

FESTIVAL DU FILM VERT 2010 (Switzerland) – Environment Award presented by Greenpeace

IMAGÉSANTÉ FESTIVAL 2010 (Belgium) – Official Selection

BOURGES INTERNATIONAL ECOLOGICAL FILM FESTIVAL 2009 (France) – Official Selection

PARISCIENCE INTERNATIONAL SCIENCE FILM FESTIVAL 2009 (France) – Official Selection

TORONTO PLANET IN FOCUS 2009 (Canada) – Official Selection PLANET IN FOCUS 2009 DETORONTO (Canada) - Sélection Officielle

REVERSE EXPLORATION by Marc Dozier and Jean-Marie Barrère (110', 2007)

SYNOPSIS : Polobi and Mundeya embark on an expedition to the heart of a foreign civilisation: France.

BROADCASTERS : Canal+, Planète, RTBF and Bête

AWARDS : SAINT-MALO ÉTONNANTS VOYAGEURS FESTIVAL 2009 (France) – Official Selection

MONTREAL INTERNATIONAL DOCUMENTARY FESTIVAL 2008 (Canada) – Official Selection

PREHISTORIC ASTRONOMERS by Vincent Tardieu, Pedro Lima and Stéphane Bégoïn (52', 2007)

SYNOPSIS: An exploration of the emergence of a new science, at the crossroads of two disciplines: prehistoric astronomy.

BROADCASTERS : ARTE and RTBF

AWARDS : ÎLE DE NOIRMOUTIER FESTIVAL 7ème ART ET SCIENCES 2009 (France) – Special Mention "Coup de Cœur"

TOULON FESTIVAL DU FILM D'EXPLORATION 2008 (France) – City of Toulon Award

INTERNATIONAL ARCHAEOLOGICAL FILM FESTIVAL OF THE BIDASOA (Spain) – Special Audience Award

IT'S A BARE-FACED CHEEK ! with Nans & Mouts (2012)

THE CONCEPT : Nans and Mouts, two intrepid adventurers, face an unlikely challenge : to cross the country in order to reach their destination in the heart of one of France's most picturesque regions. The complication ? They start the journey naked and will depend on the hospitality and generosity of everyone they meet along the way.

EPISODES : 6 x 52'

BROADCASTERS : France 5 et TV5 Monde

I'M SLEEPING OVER TONIGHT presented by Antoine de Maximy (2005 to present)

THE CONCEPT : Antoine travels the world, not knowing where he will spend the night, meeting different characters and wearing miniature cameras to document his experiences.

NUMBER OF EPISODES MADE : 35 x 52' (Mali, Quebec, Japan, Iran, Polynesia, Cambodia, Chile, Romania, India, etc.)

BROADCASTERS : Voyage, Canal+ and France 5

RENDEZ-VOUS IN AN UNKNOWN LAND presented by Frédéric Lopez (2006–2010)

THE CONCEPT : A celebrity agrees to travel to an unknown destination to meet men and women with vastly different lifestyles.

EPISODES : 9 x 100' (with Muriel Robin, Patrick Timsit, Charlotte de Turckheim, Bruno Solo, Adriana Karembeu, Edouard Baer, Zazie, Gilbert Montagné and Marianne James)

BROADCASTERS : France 2, France 5, Planète and RTBF

AVERAGE AUDIENCE : Nearly six million viewers (22% audience share)

AWARDS: MOUSTIQUES D'OR 2009 (Belgium) – Audiovisual "Coup de Cœur" Award

CLUB AUDIOVISUEL DE PARIS 2010 (France) – Winner, Science and Discovery

SUPERNATURAL STORIES presented by Stéphane Allix (2010)

THE CONCEPT : The most incredible unexplained phenomena are the subject of serious journalistic investigations with sensitive handling of the witnesses.

EPISODES : 5 x 90' (Les Guérisseurs, L'Intelligence Dans La Nature, Aux Frontières De La Vie, Les Signes De L' Au-delà and Le Sixième Sens)

BROADCASTERS : M6 and RTBF

AWARDS : FESTIVAL IMAGÉSANTÉ (Belgium) - Special Prize «Health & Documentaries»

MISSION EXPLORATION presented by Julien Malland, Jérôme Delafosse, Manuel Herrero, Priscilla Telmon & Delphine Aurès

THE CONCEPT : Each contributor has an area of expertise (the sea, sport, graffiti, etc.) and a shared passion: travelling the world to find out more about how other people live and reflect on our own lifestyle.

NUMBER OF EPISODES MADE : 41 x 52' (Madagascar, Mongolia, Scandinavia, the Philippines, Japan, Bhutan, etc.)

BROADCASTERS : Canal+, Planète and RTBF

AWARDS : PORTNEUF FESTIVAL DES FILMS SUR L'ENVIRONNEMENT 2008 (Canada) – Award for Best Foreign Film for "Les Gardiens de l'Eau" presented by Priscilla Telmon

« **MORNING GLORY** »

**FROM THE FINAL HOURS OF NIGHT
TO THE FIRST GLIMMER OF MORNING
5 NATURAL ECOSYSTEMS
5 FILMS TELLING THE STORY OF LIFE WAKING UP**

Morning Glory" is a series of 5 part of one hour each as well as a longer version of 90' for the french/german public channel ARTE.

Each part is going to tell the day rise in a different biome of our planet.

The idea is to film the behavior of the fauna and the flora, starting at night and going until the first morning lights.

This series will not be just a contemplative stroll, the challenge will be to reveal behavior, unsuspected or unknown, surprising or spectacular.

The destinations we have chosen are : Norway, Vizcaino in Mexico, South Luangwa in Zambia, Amazonian Forest in Brazil and the Pluvial Forest in British Columbia.

Eash destination will focus one of of the important ecological themes (adaptation to heat, interaction, ...).

For the part in the Northern part of Norway, we will focus on the adaptation of fauna and flora to cold.

Another aspect would be the behavior related to change of season, as we could film starting from the last moments of winter until the arrival of spring (mai/june).

The lemming is so one of key characters of the episode. In winter, an additional claw grows at the end of its third or the fourth fingers. These allows him to dig tunnels in the ice and to live in the subnival space, under the insulating coat of snow, where he survives by picking up dry herbs or pieces of bark. Lemmings so remain an essential link of the food chain all year round. And the foxes in winter coat, or the snow owls the their white plumage will know how to benefit of it ...

Arkivsaksnr: 2014/2180-0

Saksbehandler: Hanne Etnestad

Dato: 31.03.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Arbeidsutvalg for Midtre Nordland nasjonalparkstyre	8/2014	11.04.2014

Storlia naturreservat - Søknad om tillatelse til fangst av insekter - Helgeland Museum

Forslag til vedtak

Helgeland museum, naturhistorisk avdeling, gis med dette dispensasjon fra kap. IV, pkt. 2 og pkt. 3 i verneforskriften for Storlia naturreservat til fangst av insekter i 2014. Vedtaket er hjemlet i naturmangfoldloven § 48.

Vilkår for dispensasjonen:

- *Alle artsfunn skal registreres i artsobservasjoner.no*
- *Etter endt sesong skal lukt- og lysfeller fjernes fra området*
- *Oppsynet v/Statskog Fjelltjenesten skal varsles før utplassering av lukt- og lysfeller.*
- *Dispensasjonen skal medbringes under feltarbeidet for framvisning ved kontroll.*

Bakgrunn

I brev av 03.03.2014 søker Helgeland Museum, naturhistorisk avdeling, om dispensasjon fra verneforskriftene i alle barskog- og rike løvskogreservater fra Salten og sørover til fylkesgrensen mot Nord-Trøndelag, deriblant Storlia naturreservat, til fangst av insekter i kartleggingsøyemed. Det søkes om å fange insekter med luktfeller, lysfeller (påkoblet strømnnett eller utplassering av aggregat), samt sommerfuglhåv og tilfeldig plukkfangst.

Grunnlaget for avgjørelsen

Midtre Nordland nasjonalparkstyre har forvaltningsmyndighet for Storlia naturreservat, og skal behandle dispensasjonssøknader.

Storlia naturreservat ble etablert ved kongelig resolusjon av 8.september 1989.

Formålet med fredningen er å sikre en naturlig utvikling av plante- og dyrelivet i et spesielt skog- og fjellområde i Dunderlandsdalen. Det legges særlig vekt på at området utgjør en nordlig utløper av den vest-europeiske granskogen, har stor plantegeografisk og skogøkologisk verdi, har ei særlig rik skogsli med høystaudebjørkeskog og har viktige funksjoner for fugle- og dyrelivet i regionen. I tillegg bidrar naturreservatet sammen med Saltfjellet - Svartisen

nasjonalpark, Gåsvatnan og Saltfjellet landskapsvernområder til å bevare et stort, sammenhengende område med viktige nasjonale naturverdier og samiske og andre kulturminner

I henhold til verneforskriftens kap. IV pkt. 2 er dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.

I henhold til verneforskriftens kap. IV pkt. 3 må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, parkering av campingvogner, brakker o.l., bygging av kloakkledninger, veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling eller lagring av masse, utføring av kloakk eller konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler m.m. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke fullstendig

Verneforskriften har ingen hjemmel for omsøkte tiltak i forbindelse med forskning. Søknader om innsamling av insekter og utsetting av fangstinnretninger må derfor behandles etter de generelle dispensasjonsreglene for vernede områder.

Ved innføring av naturmangfoldloven i 2009 ble den generelle dispensasjonsbestemmelse i verneforskriftene for områder vernet før 2009 satt ut av kraft, jf. naturmangfoldloven § 77. For områder vernet før 2009 må slike søknader vurderes etter naturmangfoldlovens (nml) § 48. I henhold til naturmangfoldlovens § 48 kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Søknaden skal også vurderes etter prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8 til 12. Dette går særlig på kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning.

Vurdering

Nasjonalparkstyret vurderer omsøkt tiltak til ikke å være nødvendig av sikkerhetshensyn eller av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser. Det er derfor vesentlig at tiltaket ikke er i strid med vernevedtakets formål og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig.

Storlia naturreservat er blant annet vernet for å sikre en naturlig utvikling av plante- og dyrelivet i et spesielt skog- og fjellområde, et område som har en viktig funksjon for fugle- og dyrelivet i regionen.

Kunnskapen for naturreservatet er hentet fra naturbasen og artskart, og vurderes som tilstrekkelig for å fatte et vedtak.

Tiltaket kan vurderes til å kunne være i strid med verneformålet i de naturreservatene der et uforstyrret naturmiljø er en del av verneformålet, men nasjonalparkstyret vurderer tiltaket til å være av så lite omfang og av så kort varighet at tiltaket ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig.

Det skal benyttes luktfeller og (spesielt mot slutten av sesongen) lysfeller. Disse vil bli stående ute i terrenget gjennom sesongen og fjernes når innsamlingsperioden er over. Lysfellene er avhengige av en strømkilde, enten aggregat eller tilkobling til strømmnett. Et aggregat vil gi noe lydforurensning når det er i bruk, ellers regnes påvirkningen på naturreservatet som liten og forbigående.

Kartlegging av artsutbredelsen i naturvernområder er et viktig arbeid som kan framskaffe verdifull informasjon for forvaltninga. Nasjonalparkstyret vurderer at et tiltak som dette, som vil øke kunnskapen om det som finnes av insekter i dette verneområdet er positivt og viktig for en god forvaltning.

Den samlede belastningen, jf § 10, vurderes som liten. Det er ikke gitt andre dispensasjoner til fangst av insekter i disse områdene, og omsøkt tiltak er av begrenset omfang. Vi vurderer på bakgrunn av dette at dispensasjon kan gis.

For at kunnskapen skal komme forvaltningen og allmennheten til gode har vi satt som vilkår i dispensasjonen at nye registrerte funn skal legges ut på www.artsobservasjoner.no.

Konklusjon

Nasjonalparkstyret kan ikke se at en svært begrenset innsamling av insekter, med utsetting av luktfeller og eventuelt lysfeller, vil gjøre noen nevneverdig skade på verneverdier eller være i konflikt med verneformålet. Innsamlingen vil heller ikke gi noen negativ effekt på økosystemet da samlet belastning blir svært liten. Med de vilkår som er lagt til grunn i dispensasjonen, vurderes tiltaket å være en vitenskapelig undersøkelse som vil ha større positiv enn negativ effekt.

Klageadgang:

Avgjørelsen kan påklages til Miljøverndepartementet. Klagefristen vil være tre uker etter at vedtaket er mottatt. Eventuell klage sendes gjennom nasjonalparkstyret.

Parter i saken:

Fylkesmannen i Nordland	Moloveien 10	8002	BODØ
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Naturvernforbundet i Nordland	Løftfjellveien 7	8602	Mo i Rana
Rana kommune	Postboks 173	8601	MO i RANA
Statskog Fjelltjenesten v/Kristian Sivertsen	Postboks 63 Sentrum	7801	NAMSOS

Vedlegg:

- 1 Søknad om tillatelse til fangst av insekter i naturreservater på Helgeland og i Sør-Salten 2014 - Helgeland museum

Andre relevante dokumenter, ikke vedlagt:

- Verneforskrift for Storlia naturreservat
- Naturmangfoldloven

Mottatt FM-NO

05 MARS 2014

Helgeland museum, naturhistorisk avdeling
Postboks 98, 8601 Mo i Rana
Besøk: Fridtjof Nansens gate 22, Mo i Rana

Tlf.: 75 11 01 33
E-post: rana@helgelandmuseum.no
www.helgelandmuseum.no

Fylkesmannen i Nordland
Miljøvern avdelingen
Moloveien 10
8002 BODØ

Mo i Rana, 3. mars 2014

SØKNAD OM TILLATELSE TIL FANGST AV INSEKTER I NATUR- RESERVATER PÅ HELGELAND OG I SØR-SALTEN I 2014

Helgeland museum, naturhistorisk avdeling søker med dette om tillatelse til å drive fangst av insekter i naturreservater på Helgeland i 2014.

Helgeland museum, naturhistorisk avdeling er den eneste naturhistoriske museumsinstitusjonen i Nordland. Avdelingen besitter en betydelig samling naturhistoriske objekter, i første rekke fra Helgeland. Sommerfugler (Lepidoptera) og edderkopper (Aranea) er blant de største samlingskomponentene.

I 2012 søkte vi om adgang til fangst i barskogreservater spesielt, men feltinnsatsen ble dessverre hemmet. Gammel lavrik granskog er interessant blant annet for arter innen nattflylekta *Xestia*, og det er særlig – men ikke utelukkende – disse vi ønsker å fokusere på i 2014. Disse artene har en toårig fluktskyklus, og det var derfor ikke aktuelt med innsats på gruppen i 2013. I 2012 var lysfellefangst tenkt som den primære teknikken, noe som krever en strømkilde (tilgang til strømmettet eller utplassering av aggregat). I år ønsker vi i større grad å benytte luktfeller, og vi har laget et antall slike etter litteraturangivelser. En av fordelene med denne felletypen er at fellene kan henge ute noe tid før de oppsøkes på nytt for tømning. Det er imidlertid også aktuelt å bruke lysfeller, særlig mot slutten av fangsts sesongen.

Vi har i 2013 publisert en artikkel om et eldre funn i Rana av en av artene vi håper å finne i prosjektet, og vedlegger denne til orientering. Da gammelskog er leveområde for flere sjeldne og lite kjente arter av Lepidoptera anses det som sannsynlig at prosjektet kan gi ny og verdifull kunnskap om utbredelse av flere arter. Virksomheten vil ikke påføre vegetasjon eller terreng varige spor. I tillegg til utplasserte fangst-innretninger vil vi også benytte sommerfuglhåv og tilfeldig plukkfangst av insekter.

Det er en rekke lokaliteter som kan være aktuelle, og vi har ikke planlagt i detalj hvor og når vi ønsker å rette innsatsen. For *Xestia*-fangsten er det barskogreservatene som er mest aktuelle. Vårt hovedfokus er Helgeland, men en viss innsats kan være aktuell også i Sør-Salten. Verneområdene i alle kommunene fra Bodø og Fauske sør til fylkesgrensa mot Nord-Trøndelag inkluderes derfor i søknaden. Vi ønsker også å bedre den geografiske spredningen på vår samling av insekter generelt og sommerfugler spesielt, da denne i dag har overvekt av materiale fra Nord-Helgeland. Det søkes derfor om anledning til å bruke de beskrevne teknikkene generelt i regionens verneområder.

Vi imøteser Fylkesmannens tilbakemelding på søknaden.

Vennlig hilsen

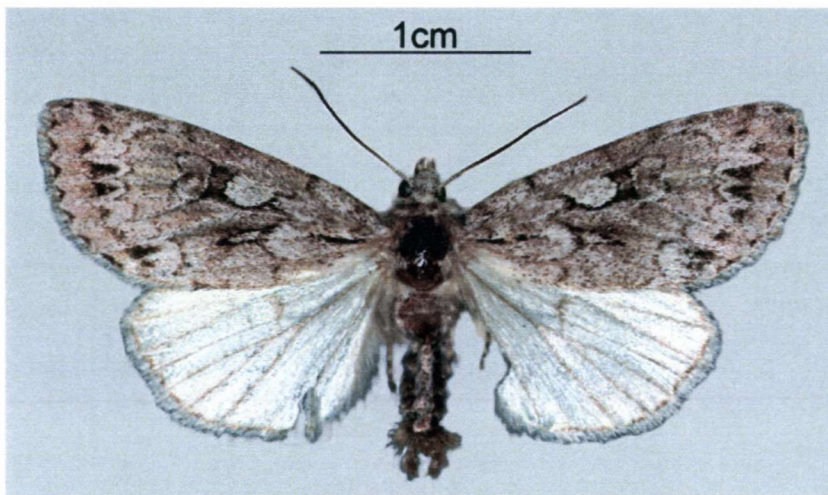
Per Ole Syvertsen
konservator

Dipl.-Ing. Erich Feichtenberger. Portrett fotografiet er hentet fra Kreissl og Frantz (1993). Fotografiet til høyre stammer fra Feichtenbergers egen artikkel, og er ifølge teksten tatt på ei myr på Grubhei.

Erich Feichtenberger ble født i St. Veit a. d. Triesting, nær Wien, 6. mars 1901. Han døde i Salzburg 15. juli 1971 (Kreissl og Frantz 1993).

Lyst taigafly fra Tverrånes, Rana juli 1944. Eksemplaret er gitt som gave fra Haus der Natur i Salzburg til Helgeland museum, naturhistorisk avdeling. Foto: Stig Lundmo/Helgeland museum.

Med sommerfugler menes alle arter innen insektordenen Lepidoptera. Denne omfatter ikke bare dagsommerfuglene og andre storsommerfugler som for eksempel spinnerne, målere og nattfly, men også gruppene som i bevisstheten til folk flest nok vil gå under begrepet «møll».

HISTORIEN OM EN SJELDEN SOMMERFUGL I RANA

AV PER OLE SYVERTSEN OG STIG LUNDMO

De to siste årene av den annen verdenskrig var en østerriksk veiingeniør stasjonert i Rana. Dipl.-Ing. Erich Feichtenberger var også en lidenskapelig sommerfuglsamler og kompetent entomolog. Under sitt opphold i fylket utførte han et stort innsamlingsarbeid, blant annet i Rana, og gjorde en rekke oppdagelser av arter som ikke tidligere var kjent fra Nordland. Denne artikkelen dreier seg i hovedsak om ett av de mer uvanlige funnene Feichtenberger gjorde og historien om gjenoppdagelsen av deler av hans samlinger.

En vårdag i 1943 ankommer Dipl.-Ing. Erich Walter Feichtenberger til Mo i Rana. Den 42 år gamle ingeniøren fra Østerrike ble sommeren 1942 stasjonert i Narvik-området. Han var i Norge som del av okkupasjonsmaktens ingeniørvesen «Organisation Todt», og med base på Mo skulle han de neste to årene arbeide med veivedlikehold. Feichtenberger forlot Norge igjen i august 1945.

Erich Feichtenberger var ikke bare en krigsherrenes tjener. Vi skal la de sidene av hans opphold i Norge hvile her. Han var også en ivrig og kyndig sommerfuglsamler, som seinere publiserte sine funn og erfaringer fra årene i Nordland (Feichtenberger 1965). I artikkelen finnes opplysninger om fangstlokalteter og funn fra kommunene Narvik, Tysfjord, Fauske, Saltdal og Rana. Til sammen presenteres funn av nærmere 160

arter av «storsommerfugler» og 90 arter av «småsommerfugler». Materialet hans omfatter rundt 5000 kollektter og artikkelen presenterer førstefunn for både Norge, Nord-Norge og Nordland. Av særlig interesse er Feichtenbergers funn av rundt et dusin arter som verken før eller siden er dokumentert fra de regionene hvor han fant dem. I denne artikkelen skal vi imidlertid konsentrere oss om én bestemt av disse artene, nemlig nattflyarten lyst taigafly *Xestia sincera*.

Det meste av kunnskapen om sommerfugler i Nordland da Feichtenberger ankom landsdelen, kan tilskrives innsamlingene og publikasjonene til Sparre Schneider (1880, 1905), Schøyen (1882) og Strand (bl.a. 1900, 1919). Informasjonen i disse og andre publikasjoner ble av Haanshus (1933) samlet i en fylkesvis oversikt over Norges sommerfugler.

FJERNET FRA LISTA

Feichtenberger kjente til publikasjonen til Hanshuus og gjorde seg utstrakt bruk av den i sin egen artikkel. Etter arbeidet til Hanshuus gikk det faktisk 67 år før en ny oversikt over alle norske sommerfugler forelå (Aarvik, Berggren og Hansen 2000). Artslista var da i mellomtiden blitt utvidet med mer enn 600 arter! Et forhold av særlig betydning for den

foreliggende artikkelen er at katalogen fra 2000 ikke inkluderte opplysninger fra litteratur eller samlinger uten at identifikasjonene kunne verifiseres. Feichtenberger hadde fraktet deler av sin nordlandske samling ut av Norge allerede i krigsårene, og fire kasser ble seinere ettersendt av norske venner. Materialet har derfor ikke vært tilgjengelig – i alle fall ikke uten betydelig innsats – for nærmere un-

Hans Jacob Sparre Schneider (1853-1918) fra Åsnes i Hedmark var fra 1877 den første konservator ved Tromsø Museum, en stilling han hadde til sin død. I løpet av disse 41 årene foretok han innsamlingsreiser over store deler av Nord-Norge, blant annet til Saltdal somrene 1897-99 med særlig fokus på sommerfugler. Sommeren 1880 hadde han samlet i Beiarndalen, ved handelsstedet Grøtøy i Steigen og «omkring kirkestedet i Hammerø», det vil si ved Presteid. Før han kom til Tromsø hadde Sparre Schneider i 1876 utgitt den første utbredelseskatalogen over norske sommerfugler.

Wilhelm Maribo Schøyen (1844-1918) fra Grue i Hedmark, som seinere ble Norges første statsentomolog, var fra 1884 konservator ved Universitetets zoologiske samlinger i Christiania. Sommeren 1881 hadde han stipend for en entomologisk reise til Saltdal, hvor han særlig var opptatt av sommerfuglene. I 1893 publiserte han den andre oversikten over sommerfuglarer påtruffet i Norge.

Embrik Strand (1876-1947) fra Ål i Hallingdal virket i Norge bare i unge år; det meste av sitt liv levde han i Tyskland og Latvia. Rundt år 1900 foretok han flere reiser til Nord-Norge for å samle insekter og edderkopper. Sommerfugler utgjorde en viktig del av innsamlingene. Under disse reisene besøkte han en rekke områder på Helgeland, blant annet Brønnøy, Dønna, Hattfjelldal, Hemnes og Rana. Basert på sine innsamlinger i Nordland beskrev han flere arter av sommerfugler som nye for vitenskapen.

dersøkelse av norske entomologer. Av denne grunn er en rekke av Feichtenbergers mer uvanlige funn utelatt fra den nye katalogen, herunder funn av lyst taigaflly. Hans funn av denne og øvrige arter i familien er imidlertid inkludert i en eldre katalog over nattfly (Noctuidae) påtruffet i Danmark, Finland, Norge og Sverige, men uten andre detaljer enn lokalitet (Nordström m.fl. 1969).

Det har vært uklart hvor Feichtenbergers samling har befunnet seg etter hans død. Vi

har hatt gleden av å gjenoppdage deler av hans materiale i samlingene ved Haus der Natur i Salzburg, og med det kunnet bringe *Xestia sincera* tilbake inn på lista over arter påvist i Nordland. Men før vi går inn på den historien skal vi gjøre oss litt bedre kjent med «hovedpersonen».

TAIGAFLYETS UTBREDELSE OG STATUS

Lyst taigaflly ble beskrevet som ny for vitenskapen i 1851, basert på materiale fra Tyskland. Vi har ikke funnet fram til den språklige betyd-

ningen av slektsnavnet *Xestia*, men artstillegget *sincera* kommer fra det latinske adjektivet *sincerus*, som betyr rein, ekte, ublanda og henspiller på de lyse bakvingene. I Mellom Europa er arten i dag utbredt i noen lommer av høyereliggende skog, særlig rundt Alpene, og den regnes som svært sjelden (Fibiger 1993). Lenger nord er lyst taigaflly kjent fra Skandinavia østover gjennom Finland, Russland og de baltiske statene til Øst-Sibir. Det hersker ennå usikkerhet om forekomstene som har vært tilskrevet denne arten lengst øst i Asia og i Nord-Amerika virkelig er samme eller en nær beslektet *Xestia*-art (Fibiger 1993, Hydén og Sjøkvist 1993). En rekke av artene i slekten *Xestia* er utbredt i barskogene på hele den nordlige halvkule, derav gruppenavnet taigaflly.

I Sverige er lyst taigaflly kjent fra Småland til Norrbotten, men med flest funnsteder i Midt-Sverige, særlig Dalarna (Hydén og Sjøkvist 1993). I Norge er arten funnet noen steder i Sør-Norge, særlig i Hedmark (Tabell 1), foruten

funnene til Feichtenberger som vil bli beskrevet nedenfor. På den gjeldende norske rødlista er den oppført som STERKT TRUET (EN) som følge av blant annet lite forekomstareal og få lokaliteter (Aarvik og Berggren 2010).

I Nord-Europa har lyst taigaflly vært ansett som en art som trives best i produktive barskoger i lavlandet, altså i de skogstraktene som er mest intensivt utnyttet i skogbruket (Hydén og Sjøkvist 1993). Aarvik m.fl. (2013) påpeker imidlertid at de tre funnstedene i Oppland ligger på ca. 850-900 m, og at arten derfor i denne delen av utbredelsesområdet synes å følge grana helt opp til skoggrensen.

SPENNENDE BIOLOGI

Kravene lyst taigaflly stiller til leveområdene og artens øvrige biologi er studert i Sverige av Hydén og Sjøkvist (1993). Forekomst av arten anses som en sterk indikator for urørt gammel barskog. I litteraturen har gjerne gamle, mørke og lavrike gran- eller barblandings-skoger vært trukket fram som viktige miljøer.

Tabell 1. Funn av lyst taigaflly i Norge listet kronologisk. Funndetaljer fra Sør-Norge er basert på tjenesten Artskart pr. 5. mars 2013 (<http://artskart.artsdatabanken.no>) og Aarvik m.fl. (2013).

Dato/år	Lokalitet	Kommune	Fylke	Antall
16.07.1922	Ringebu seter	Ringebu	Oppland	1
12./13.07.1944	Tverrånes	Rana	Nordland	18
20.06.1976	Helgesjøen	Eidskog	Hedmark	1
22.06.1998	Lindtjernet	Grue	Hedmark	1
02.07.1998	Nytorpknappen	Grue	Hedmark	1
08.07.1998	Flisbrua	Åsnes	Hedmark	3
12.07.1998	Flisbrua	Åsnes	Hedmark	3
13.07.1998	Flisbrua	Åsnes	Hedmark	1
27.06.1999	Lindtjernet	Grue	Hedmark	1
27.06.2002	Flisbrua	Åsnes	Hedmark	1
03.07.2008	Heia, Nordli	Lierne	Nord-Trøndelag	1
18.07.2010	Skjedalen	Nord-Fron	Oppland	2
Juli 2012	Kvernbrusætrene	Sel	Oppland	?
?	Rygnestad	Valle	Aust-Agder	1

Lyst taigafly krever lysåpen eldre granskog med skjortegraner, mye lav på trærne og blåbærlyng på bakken, omtrent som dette skogsinteriøret fra Gutulia i Engerdal, Hedmark. Foto: Kjell Isaksen.

Hydén og Sjøkvist, som vi baserer vår frastilling på, fant at mer lysåpne skogsmiljøer med flersjiktete trebestander ble foretrukket framfor sluttet, ensjiktet skog. «Skjortegraner» og rikelig med lav på trærne, både kvistlav og hengelav, er viktig, og blåbærlyng må være vanlig i skogens feltsjikt. Dette henger særlig sammen med larvenes utviklingsbiologi.

De voksne hunnene sitter på sommerkveldene på en trestamme eller i en lavkvast noen få meter over bakken og lokker kjemisk på hanner. Eggene legges på undersiden av lavthengende greiner og i klaser av hengelav, enkeltvis eller i løse ansamlinger på noen titall. De nyklekte larvene senker seg ned til skogbunnen ved hjelp av en tråd de spinner. Her lever de på blåbærplantene fram til overvintringen. De spiser først og fremst blåbærblader, men også bær. Larvenes første overvintring finner

sted nedgravet på skogbunnen.

Når snøen smelter neste vår våkner de ca. 15-20 mm lange larvene og kryper til de finner ei passende gran som de klatrer opp i. Observasjoner tyder på at de kan krype rundt 10 m bakkelangs. I dette sitt andre leveår spiser larvene utelukkende granbar. De holder seg i det samme høydesjiktet (1-3 m over bakken) som hunnene la eggene. Larvene er nå aktive bare på natta, og de holder seg for det meste i de ytre delene av greinene. På dagtid sitter de gjemt på undersiden av lavrike greiner og er svært godt kamuflert. I Dalarna har larvene vanligvis nådd full larvestørrelse (ca. 45 mm) allerede i juli og kan slutte å spise på ettersommeren (en hvileperiode som kalles diapause).

Den andre overvintringen skjer som fullvoksen larve. Hvor denne finner sted er ennå noe uklart, men det later til ikke å være på skogbunnen. Det antas i stedet å skje for eksempel i barksprekker eller ytre lag av morken eller død ved, da fullvoksne larver seint på høsten er påtruffet på slike plasser. Her spinner de en meget løs kokong, trolig allerede på høsten, hvor forpoppingen så finner sted neste vår (i Dalarna fra slutten av mai til begynnelsen av juni). Etter bare 2-3 ukers puppetid klekkes en ny generasjon voksne sommerfugler.

FORPLANTNING BARE ANNET HVERT ÅR

Et påfallende trekk med de boreale *Xestia*-artene er at de normalt bare påtreffes flygende annet hvert år, og at forekomsten av voksne sommerfugler i mellomårene er langt mindre omfattende (Mikkola 1976, Aarvik og Bakke 1999, Aarvik og Christiansen 2011, Aarvik m.fl. 2013). De norske funnene av lyst taigafly synes å understøtte dette: 13 av de 14 kjente funnene er datert, og kun ett av disse er gjort i et oddetallsår (jf. Tabell 1). Dette er imidlertid et lite materiale, og man bør kanskje ikke se helt bort fra at forventninger om at taigaflyene bare vil fly annet hvert år kan ha påvirket leteinnsatsen.

Når et slikt forplantningsmønster først har etablert seg er det lett å forstå at det opprettholdes ved at larvene trenger to år på sin utvikling, men det er likevel uklart hvilke økologiske forhold som har ført til denne tilpasningen. Flere hypoteser har blitt framsatt for å forklare fenomenet, blant annet at parasittbelastningen blir mindre enn ved årlige generasjoner, men ingen har vunnet allmenn tilslutning (Mikkola 1976, Aarvik og Bakke 1999, Aarvik og Christiansen 2011). Alle entomologer har heller ikke vært enige i at mønsteret er så entydig. Hydén og Sjøkvist (1993) fant at lyst taigafly flyr hvert år i Sverige, og hevdet at intet tydet på at arten har regelmessige toppler i forekomst annet hvert år. De mente at forskjeller i opptreden mellom år har andre årsaker, som for eksempel klimatiske forhold.

FEICHTENBERGERS FUNN

Etter at Erich Feichtenberger våren 1943 kom til Rana var han aktiv med fangst av sommerfugler en rekke steder i kommunen: Tverrånes, Lyngheim, Sjøforsen, Grubheia, Selforsfjellet, Mofjellet, Nevernes [«Storforshei: Moor bei Naevernes»] og Saltfjellet nevnes. Av særlig interesse for oss er det han skriver om lyst taigafly. Vi oversetter (fra Feichtenberger 1965):

Anomogyna sincera HS. Nyfunn for Nsi! Foruten et enkeltfunn av en ♂ gjort av E. BARCA den 11.7.1922 ved Pullenseter i Ringebu, sør i Oppland ifølge OPHEIM (15), Part II, Notes, lyktes det meg, i barskogen på Tverrånes i Mo i Rana, å gjøre en usedvanlig sjelden fangst av 18 ♂♂ den 12. og 13.7.1944. FVL bare 15-18 mm mot 20-21 mm i Mellom-Europa! Svært konstant. Ifølge NORDSTRÖM svært sjelden og kun i Sør- og Midt-Sverige.

Feichtenberger innså åpenbart betydningen

Anomogyna sincera = *Xestia sincera*. HS er en forkortelse for Herrich-Schäffer, personen som i 1851 beskrev arten og ga den dens vitenskapelige navn. Nsi står for «Nordland sør indre» og er et begrep som er mye brukt av entomologer ved biogeografisk inndeling av Norge. Det svarer omtrent til kommunene Grane, Hattfjelldal, Vefsn, Hemnes, Rana, Beiarn, Saltdal og Fauske. FVL = framvingelengde (VRL for «Vorderrandlänge» på tysk).

av funnet. En fangst på 18 individer på bare to netter ville om mulig vært enda mer oppsiktsvekkende i vår tid, selv på de beste lokalitetene i Sverige. På publiseringstidspunktet (1965) forelå det altså bare ett tidligere funn fra Norge.

Det er ikke klart nøyaktig hvor fangstlokaliteten Tverrånes lå. Feichtenberger skriver at hans fangstområde i Mo i Rana strakk seg opp til 50 m høyde, på elveterrasser langs Ranelva. Muligens må lokaliteten forstås som et område som strakk seg fra Sjøforsen opp langs Ranelva, formodentlig da kun på elvas sørside, til spissen av Tverråneset og videre opp mot Sagbakken og Vikaåsen. Uansett kan vi merke oss at han nevner barskog. Ut fra tilgjengelige fotografier virker det lite sannsynlig at de østlige delene av neset var skogkledd på 1940-tallet, men lenger vest – i områdene rundt dagens Rema 1000 og Biltema – samt opp mot Sagbakken og Vikaåsen, var det skog. Det er ikke usannsynlig at denne på 1940-tallet ennå var av en slik beskaffenhet at den bød på levekår for lyst taigafly.

Feichtenberger sier ikke hva slags fangsteknikk han benyttet da han tok taigaflyene. Ut fra datoene midt i juli kan vi slutte at lysfeller ikke ville vært særlig effektive, og dette nevner han selv i en generell beskrivelse av fangsteknikker. I og med at det var krig og lysblending hadde han vel neppe kunnet bruke lysfeller i noen utstrekning selv om nettene hadde vært mørke. Han skriver at han benyttet åter (luktfeller) på våren, men taigaflyene ble tatt midt på sommeren. Vi antar derfor at han fanget disse med en sommerfuglhåv, noe som er fullt mulig med *Xestia*-arter, som har en langsom flukt.

Ifølge Kreissl og Frantz (1993) skal Feichtenberger ha etterlatt seg et upublisert manuskript med tittelen «Entomologische Lebenserinnerungen» (entomologiske livserindringer). Her vil det formodentlig være mange interessante opplysninger fra hans tid i Nordland, men dessverre har det ikke lyktes oss å spore manuskriptet.

Ved kartlegging av biologiske forekomster er det vanlig å benytte UTM-systemet. Angitt i UTM-koordinater (WGS84) ligger området som er avgrenset overfor i den sørlige delen av 1x1 km-ruta 33W VP6256.

SAMLINGEN GJENOPPDAGES

Tidlig i 2003 begynte vi å lete etter hvor Feichtenbergers samling kunne befinne seg, dersom den ikke var gått til grunne. Vi tok først kontakt med insektavdelingen ved Naturhistorisches Museum Wien for å høre om de kunne hjelpe. Det skulle vise seg at de ikke hadde samlingen. Etter krigens slutt og fram til sin død hadde imidlertid Feichtenberger bodd i Salzburg, og vi fikk tips om at det naturhistoriske museet Haus der Natur i Salzburg derfor muligens kunne huse samlingen.

Ved Haus der Natur kom vi i kontakt med Dr. Patrick Gros, som var svært imøtekomende. Og her ble det treff – alle fall deler av Feichtenbergers materiale fra Nordland befant seg i deres samlinger. Patrick Gros lokaliserte fem av de 18 eksemplarene, og kunne bekrefte artsbestemmelsen! Takket være ham ble vi også kjent med biografiske artikler om Erich Feichtenberger (Anonym 1961, Kreissl og Frantz 1993).

Med det kunne lyst taigaflly igjen innlemmes på lista over arter påvist i Nordland og Rana. Feichtenbergers funn av arten er nå på nytt inkludert i den nasjonale sommerfugllitteraturen, som for eksempel boka *Norges sommerfugler* (Aarvik, Hansen og Kononenko 2009). Feichtenberger og hans samlingsvirk-

somhet i Nordland er også kort omtalt i en bokstekst i jubileumboka til Norsk entomologisk forening (Sømme 2004, side 53), men her er det feilaktig oppgitt at det er museet i Wien som huser samlingen.

ET BESØK VED HAUS DER NATUR

I august 2004 skulle en av oss (SL) til Wien for å delta i en gartnerkonferanse. Vi tok i den forbindelse på nytt kontakt med Patrick Gros, for å spørre om SL kunne få tilgang til samlingen for fotografering. Han ble ønsket hjertelig velkommen og gjorde derfor en avstikker fra Wien for å avlegge Haus der Natur et besøk.

Turen ble langt mer utbytterik enn vi hadde forventet. Ikke bare ble det anledning til å studere og fotografere de fem eksemplarene – Helgeland museum, naturhistorisk avdeling fikk også ett av dem i gave! Dette bærer nå registreringsnummer RMZ 6811 (foto side 142). I Salzburg var ikke materialet individuelt merket, annet enn med lokalitet og dato.

I ettertid har vi også blitt oppmerksomme på publikasjonen til Kreissl (1978). Her framkommer det at mesteparten av Feichtenbergers sommerfuglsamling ble gitt til Universitetet i Salzburg (Zoologische Institute der Universität Salzburg), men at hans materiale fra Norge gikk til den tyske delstaten Bayerns naturhistoriske samlinger i München (Sammlungen des Bayerischen Staates; i dag heter institusjonen Staatliche Naturwissenschaftliche Sammlungen Bayerns). Embacher (2007) opplyser at Feichtenbergers samling av storsommerfugler ble overført fra Universitetet i Salzburg til Haus der Natur i 1996. Feichtenberger hadde imidlertid ved sin død ennå deler av sin samling av småsommerfugler i privat eie, kanskje også materiale fra Nordland. Vi kjenner ikke den videre skjebnen til dette materialet.

Vi håper på et seinere tidspunkt å få anledning til å studere mer av Feichtenbergers nordlandske materiale, og kanskje kan da flere av

Utsyn fra Selforslia i retning mot Jernverket (under oppføring) og Ranfjorden tidlig på 1950-tallet. Det er ennå ganske mye granskog langs sørsiden av Ranelva, i området som Feichtenberger betegnet som «Tverrånes», og hvor han fangstet i 1943-45. Omtrent slik må området ha sett ut også et tiår tidligere. Panoramabildet er basert på to postkort fra Mittet, merket «107 Mo i Rana» og «108 Mo i Rana».

de mest uvanlige funnene hans – funn som i dag ikke er anerkjent – bekrefte.

VIDERE FELTARBEID

Lyst taigaflly er som tidligere nevnt oppført som STERKT TRUET på den norske rødlista. Lokaliteten ved Tverråneset og andre skogsområder i byens umiddelbare nærhet er forlenget tapt for arten, som krever lysåpen, flersjiktet og lavrik granskog med greiner som strekker seg helt ned mot bakken. Helgeland museum, naturhistorisk avdeling har hatt et visst fokus på å søke etter arten i regionen, med fangsttynnsats (lukt- og lysfeller) på lokaliteter i Rana, Hemnes, Hattfjelldal og Grane. Foreløpig har vi ikke funnet lyst taigaflly, men

aktiviteten har ført til funn av andre uvanlige *Xestia*-arter. Vi er imidlertid fremdeles håpefulle, og prosjektet går videre.

TAKKSIGELSER

Bistanden og generøsiteten til Dr. Patrick Gros ved Haus der Natur i Salzburg har vært uvurderlig i arbeidet med å lokalisere hvor Erich Feichtenbergers materiale befant seg. Videre takker vi Per Trygve Karstensen og Kjell Isaksen for hjelp med fotografier, og vår kollega Barbara Priesemann for bistand med tolkning av de tyskspråklige kildene og for kommentarer til en tidligere versjon av manuskriptet.

REFERANSER

- Aarvik, L. og Bakke, A. 1999. The moth (Lepidoptera) fauna of coastal spruce forest at Almdalen Forest Reserve, Namsos, and continental forest in Lierne, Central Norway. *Norwegian Journal of Entomology* 46 (1): 9-17.
- Aarvik, L. og Berggren, K. 2010. Sommerfugler Lepidoptera. Side 291-311 i: Kållås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.) 2010. *Norsk rødliste for arter 2010*. Artsdatabanken, Trondheim.
- Aarvik, L. og Christiansen, C. 2011. *Xestia gelida* (Sparre Schneider, 1883) (Lepidoptera, Noctuidae) rediscovered in Norway. *Norwegian Journal of Entomology* 58 (1): 1-6.
- Aarvik, L., Berggren, K. og Hansen, L.O. 2000. *Catalogum Lepidopterologum Norvegica*. Lepidopterologisk arbeidsgruppe, Zoologisk museum, Universitetet i Oslo og Norsk institutt for skogforskning, Ås. 192 sider.
- Aarvik, L., Berggren, K., Christiansen, C. og Voith, R. 2013. Kvernbrusætrene i Selnyoppdaget utpost i Sør-Norge for taigaens mest sjeldne nattsommerfugler. *Insekt-Nytt* 38 (1): 5-11.
- Aarvik, L., Hansen, L.O. og Kononenko, V. 2009. *Norges sommerfugler. Håndbok over Norges dagsommerfugler og nattsvermere*. Norsk entomologisk forening, Oslo og Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. 432 sider.
- Anon. (W.E.G.) 1961. Dipl.-Ing. E. Feichtenberger – 60 Jahre alt. *Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft* 46 (5): 72-73.
- Embacher, G. 2007. Die Entomologische Arbeitsgemeinschaft am Museum "Haus der Natur" in Salzburg. *Entomologica Austriaca* 14: 141-153.
- Feichtenberger, E. 1965. Die norwegische Lepidopterenfauna am Polarkreis, mit Bezug auf die der Ostalpen. *Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft* 50 (6-8): 80-118; Tafel 9-13.
- Fibiger, M. 1993. *Noctuidae Europaeae. Vol. 2 Noctuinae II*. Entomological Press, Sorø. 230 sider.
- Haanshus, K. 1933. Fortegnelse over Norges Lepidoptera. *Norsk Entomologisk Tidsskrift* 3 (3): 165-216.
- Hydén, N. og Sjøkvist, P. 1993. Barrskogsfjällflyet, *Xestia sincera* (Lepidoptera, Noctuidae), och det moderna storskaliga skogsbruket. *Entomologisk Tidsskrift* 114 (1-2): 1-11.
- Kreissl, E. 1978. 75 Jahre Fachgruppe für Entomologie des Naturwissenschaftlichen Vereines für Steiermark. *Mitteilungen des naturwissenschaftlichen Vereines für Steiermark* 108: 251-260.
- Kreissl, E. og Frantz, K. 1993. Dipl.-Ing. Erich Feichtenberger – Leben und faunistische Leistungen. *Mitteilungen der Abteilung Zoologie des Landesmuseums Joanneum Graz* 47: 127-130.
- Mikkola, K. 1976. Alternate-year flight of northern *Xestia* species (Lep., Noctuidae) and its significance. *Annales Entomologici Fennici* 42 (4): 191-199.
- Nordström, F., Kaaber, S., Ophim, M., Sotavalta, O. og Douwes, P. (red.) 1969. *De fennoskandiska och danska nattflynas utbredning (Noctuidae)*. CWK Gleerup, Lund. 157 sider + karter.
- Schøyen, W.M. 1882. Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterafauna. *Tromsø Museums Aarshefte* V: 1-63.
- Schøyen, W.M. 1893. Fortegnelse over Norges Lepidoptera. *Christiania Videnskabers-Selskabs Forhandling* 1893: 13. 54 sider.

Dr. Patrik Gros ved Haus der Natur med en av kassene fra Feichtenbergers sommerfuglsamling. Alle dyrene i denne kassa er *Xestia*-arter. Nederst til høyre (innrammet) fem eksemplarer av lyst taigafløy fra Rana. Fotos: Stig Lundmo.

- Sparre Schneider, J. 1876. *Catalogum Lepidopterorum Continentem*. I: Siebke, J.H.S. (red.). *Enumeratio Insectorum Norvegiarum*. Christiania. 188 sider.
- Sparre Schneider, J. 1880. Lepidopterologiske bidrag til Norges arktiske fauna. *Tromsø Museums Aarshefte* III: 53-95.
- Sparre Schneider, J. 1905. Sjødalens Lepidopterafauna. 2det bidrag. *Tromsø Museums Aarshefte* 28: 103-162.
- Strand, E. 1900. Lepidopterologiske undersøgelser, særligt i Nordlands amt. *Archiv for Matematik og Naturvidenskab*. Serie B, vol. XXII nr. 5: 1-62.
- Strand, E. 1919. Beiträge zur Lepidopterenfauna Norwegens und Deutschlands. *Archiv für Naturgeschichte, Berlin*. Abteilung A, 4. Heft: 1-82.
- Sømme, L. 2004. *Entomologiens historie i Norge*. Norsk entomologisk forening 1904-2004. Norsk entomologisk forening, Oslo. 326 sider.

Per Ole Syvertsen, født 1958 i Oslo. Zoolog (M.Sc.) med utdannelse fra Universitet i Oslo og Norges landbrukshøgskole (nå Universitetet for miljø- og biovitenskap). Konservator ved Rana museum/Helgeland museum siden mai 2000. Har for det meste arbeidet med fugler og pattedyr.

Stig Lundmo er autorisert taxidermist og ansatt som preparant ved Helgeland museum, naturhistorisk avdeling. Han har stor interesse for insekter, særlig sommerfugler. Driver også Lundmo planteskole med produksjon av stauder i Utskarpen, Rana.

